

ISC
دارنده مجوز
۹۶۱۷-۱۲۸۰۲

بررسی ارتباط پنج مولفه خودکارآمدی اجتماعی و جرات ورزی (ابراز وجود) در دختران نوجوان

بابک پویا نسب*

گروه روانشناسی، واحد اراک، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران
b_bza@yahoo.com

محمد مهدی جهانگیری*

گروه روانشناسی، واحد محلات، دانشگاه آزاد اسلامی، محلات، ایران
m_jahangiri@iaumahallat.ac.ir

داود تقوایی*

گروه روانشناسی، واحد اراک، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران
d_taghvaei@iau_arak.ac.ir

چکیده:

با توجه به اهمیت دوران نوجوانی در دختران، مسائل مرتبط با خودکارآمدی اجتماعی و جرات ورزی، این پژوهش با هدف بررسی ارتباط مولفه های خودکارآمدی اجتماعی و جرات ورزی در دختران نوجوان انجام پذیرفت تا بتوان رابطه مولفه های خودکارآمدی اجتماعی که شامل ۵ مولفه قاطعیت اجتماعی، عملکرد در موقعیت های اجتماعی، شرکت در گروه های اجتماعی، جنبه های دوستی و صمیمیت و کمک کردن یا کمک گرفتن میشود را با مولفه جرات ورزی (ابراز وجود) مورد بررسی قرار داد. به همین منظور ۳۸۵ دانش آموز از دبیرستانهای شهر اراک به صورت نمونه گیری خوشه ای انتخاب شده و به پرسشنامه خودکارآمدی اجتماعی نوجوان کنلی که شامل این پنج مولفه ذکر شده می باشد و پرسشنامه ابراز وجود - گمبریل و ریچی (۱۹۷۵) پاسخ دادند. تحقیق مورد نظر از نوع توصیفی بوده و از روش همبستگی (پیرسون) و رگرسیون جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات در برنامه SPSS استفاده شد. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل نشان داد که ضریب تبیین مدل ۲۷۱/ می باشد که این مقدار حاکی از تاثیر متغیرهای مستقل وارد شده در تحقیق بر متغیر وابسته (ابراز وجود) می باشد. نتایج حاصل از این پژوهش میتواند مورد استفاده محققان، مشاوران و دست اندرکاران شاغل در آموزش و پرورش قرار بگیرد.

کلید واژه ها: خودکارآمدی اجتماعی، قاطعیت اجتماعی، عملکرد در موقعیت های اجتماعی، شرکت در گروه های اجتماعی، جرات ورزی

* بابک پویا نسب کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی، نویسنده مسئول
* دکتر محمد مهدی جهانگیری استاد یار دانشگاه آزاد اسلامی واحد محلات
* دکتر داود تقوایی استاد یار دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک

دارنده مجور
ISC
۹۶۱۷-۱۲۸۰۲

مقدمه :

بیان مسئله :

میلر نیوتون نوجوانی را دوره فرایندهای رشدی انتقال از کودکی به بزرگسالی می داند. این فرایندها جنبه های گوناگونی دارند اول، رشد و نمو سازمان عصبی مغز که نمود آن در تحول فرایندهای شناختی، عاطفی و رفتارها مشاهده می شود دوم، رشد فیزیکی که شامل رشد اندازه های بدنی و تغییر در نیم رخ جسمی است سوم، رشد نظام جنسی یا تولید مثل، شامل جسمی و رفتاری چهارم، رشد احساس «خود» به عنوان یک بزرگسال یا یک انسان مستقل و خود راهبر پنجم، کسب موقعیت بزرگ سالی در گروه اجتماعی یا فرهنگ ششم، رشد کنترل رفتاری خود در تعامل با جامعه (لطف آبادی، ۱۳۹۴)

در خصوص طول دوره نوجوانی اتفاق نظر کاملی بین روان شناسان وجود ندارد. آنان طول این دوره را از سیزده سال تا چهارده سال دانسته اند، اما در آثار جدیدتر روان شناسی معمولاً سنین ۱۱ تا ۱۳ و ۱۸ تا ۲۰ سالگی را دوره نوجوانی به حساب آورده اند (لطف آبادی، ۱۳۹۴).

پاجارس^۱، ۱۹۸۶؛ به نقل از فتاحی، ۱۳۸۲). خودکارآمدی از نظریه شناخت اجتماعی آلبرت بندورا (۱۹۷۷)، نشأت گرفته است و موضوع مورد توجهی است که توسط روانشناسان نظریه پرداز مورد مطالعه و بررسی قرار گرفته است (لین^۲، ۲۰۰۶).

در تحقیقی رابطه کمرویی و عزت نفس، خود کار آمدی و جرات ورزی با اضطراب اجتماعی بررسی شد، نتایج این مطالعه نشان داد کمرویی، عزت نفس، خود کار آمدی و جرات ورزی پیش بین قدرت مندی برای اضطراب اجتماعی و تبیین تغییرات آن بوده است (عموزاده، ۱۳۹۱)

مسأله ای ابراز وجود و مقوله ای جرات ورزی^۳، در واقع توانایی افراد جهت برقرار نمودن روابط بین فردی مناسب در تعاملات اجتماعی و یکی از مهم ترین عوامل مؤثر در بهداشت روانی است. (بندورا، ۱۹۷۷) جرات ورزی را به طور کلی می توان توانایی ابراز صادقانه نظرات، احساسات و نگرش ها بدون احساس اضطراب دانست، جرات ورزی همچنین شامل دفاع فرد از حقوق خود، به شکلی که حقوق دیگران پایمال نشود، می باشد. (سازمان جهانی بهداشت، ترجمه فنی و همکاران، ۱۳۸۵)

جرات ورزی یعنی ملاحظه حقوق دیگران و در عین حال گرفتن حق خود. ویژگی های این سبک عبارتند از: دادن پاسخ های خود انگیخته با لحنی دوستانه اما قاطع، نگاه کردن به دیگران، ذکر مسائل مهم، ابراز احساسات و عقاید، بها دادن به خود، نرنجاندن خود و دیگران؛ در این سبک، هدف شخص رعایت عدالت برای تمام طرف های رابطه است (کاسبان و همکاران، ۱۳۸۷).

دلایل چندی وجود دارد که بروز رفتارهای قاطعانه را در افراد سبب می گردند. اصولاً رفتارهای قاطعانه باعث بالا رفتن احساس احترام به خود گردیده و اعتماد به نفس را افزایش می دهند و در عین حال نیاز انسان به اینکه دائماً مورد تأیید دیگران قرار گیرد را کاهش می دهد. در نتیجه اتخاذ این رفتارها احساس عدم امنیت درونی را از بین می برند. از سوی دیگر دلیل عمده ای که باعث می شود افراد، رفتارهای جرات مندانه را از خود بروز دهند بدست آوردن خویشتن داری می باشد. رفتارهای جرات مندانه، باعث بالا رفتن اعتماد به نفس گردیده و در نتیجه فرد ارتباطات معنی دارتری با نزدیکان برقرار می سازد. بنابراین احساس عدم امنیت و آسیب پذیری فرد کاهش می یابد و تصور ذهنی مثبتی از خودش در او بوجود می آید. و به همین سبب احساس آرامش درونی ناشی از افزایش اعتماد به نفس و کفایت اجتماعی باعث تکرار رفتارهای جرات مندانه در فرد می شود (مجبی و همکاران، ۱۳۸۸). با توجه به مسائل فوق و اهمیت اجتماعی و روانی موضوع تحقیق، پژوهشگر به دنبال بررسی رابطه میان مولفه های خود کار آمدی اجتماعی و ابراز وجود در دختران نوجوان است.

¹ Pajares

² Lin

³ assertiveness

دارنده مجوز
ISC
۹۶۱۷-۱۲۸۰۲

ادبیات

طبق نظریه هال مرحله رشدی که نوجوانی را در بر می گیرد «بلوغ» نامیده می شود و تقریباً از ۱۲ تا ۲۴ سالگی ادامه دارد. بسیاری از روان شناسان معاصر، نظریه هال را به خاطر تاکید بیش از اندازه بر تعیین کننده های زیستی مورد انتقاد قرار داده اند. در واقع، او معتقد بود که تاثیرات فرهنگی نقش بارزتری در نوجوانی دارند تا کودکی (بیابانگرد، ۱۳۹۰).

خودکارآمدی^۴ اولین بار در دهه ۱۹۸۰ توسط آلبرت بندورا^۵ مطرح شد. خودکارآمدی از جمله صفاتی است که بر اکثر جنبه های زندگی افراد تأثیر دارد. شناخت خود، افراد را قادر می سازد تا بر افکار، احساسات و اعمال خود کنترل داشته باشند (نظریه شناخت اجتماعی مبتنی بر الگوی علی سه جانبه رفتار، محیط و فرد است. این الگو به ارتباط متقابل بین رفتار، اثرات محیطی و عوامل فردی (عوامل شناختی، عاطفی و بیولوژیک) که به ادراک فرد برای توصیف کارکردهای روان شناختی اشاره دارد، تأکید می کند. بر اساس این نظریه، افراد در یک نظام علیت سه جانبه بر انگیزش و رفتار خود اثر می گذارند. بندورا، ۱۹۹۷) بندورا (۲۰۰۰) بیان می کند که افراد با خودکارآمدی بالا از منابع زیاد شناختی، انعطاف پذیری در راهبردها^۶، توانایی در اداره محیط پیرامون و تعیین اهداف انگیزشی برای خود برخوردارند. در مقابل افراد با حس خودکارآمدی پایین از فعالیتهای دشوار اجتناب می ورزند، و آنها را به عنوان یک تهدید در نظر می گیرند. خودکارآمدی بر رفتار فرد تأثیرگذار است و در شروع و ادامه یافتن تغییرات رفتاری بسیار مؤثر است. خودکارآمدی به فرد کمک می کند که با شرایط پر استرس مانند تغییرات زندگی و محرک های محیطی انطباق بهینه یابد. علاوه بر این به فرد کمک می کند که هنگامی که در انجام کارهای دشوار به مشکلاتی برخورد می کند بر انجام آن کار پافشاری ورزد، و از شایستگی هایش به نحو مناسبی استفاده کند (بندورا، ۱۹۸۶، به نقل از بیلگین^۸ ۲۰۱۱).

استرن (۱۹۹۱) و هربرت مید^۹ (۱۹۳۴)، معتقدند که ذهن هر فرد، و درک فرد از خودش بوسیله روابط اجتماعی بین فردی و محیط اجتماعی وی شکل می گیرد. فرایند پردازش اجتماعی رشد هیجانی فرد، مهارت های عملی، درک فرد از خود و پذیرش دیگران را افزایش می دهد. (به نقل از بیلگین، ۲۰۱۱).

جرات ورزی عملکردی است که دارای جنبه های شناختی، هیجانی و رفتاری است و نمایانگر توانمندی فرد در برخورد مؤثر با خواسته های محیطی می باشد، فردی که دارای جرات ورزی مناسب است نه تنها در مواجهه با مشکلات و عوامل تنش زا رویارویی بهتری دارد، بلکه به جهت رفتار موفقیت آمیز در برخورد با این عوامل، ارزیابی شناختی مثبت تری از خود داشته و به تبع آن، عواطف و هیجانات مثبت تری را نیز تجربه می نماید. (هنرمند، تقوی و عطاری، ۱۳۸۷).

دکترابراهیمی قوام و همکاران (۱۳۹۱) در پژوهشی با عنوان تأثیر آموزش مهارت های ابراز در افزایش جرات ورزی و عزت نفس دانش آموزان کم جرات دختر پایه سوم تا پنجم ابتدایی شهر تهران دریافتند که آموزش مهارت های ابراز وجود باعث افزایش جرات ورزی دانش آموزان کم جرات شده است.

در پژوهشی رشید زاده و همکاران (۱۳۹۰)، به بررسی تأثیر آموزش ابراز وجود بر مؤلفه های مهارت های اجتماعی دانش آموزان دختر مقطع پیش دانشگاهی پرداختند. در این تحقیق که از نوع نیمه آزمایشی بود، تعداد ۵۰ دانش آموز به صورت نمونه در دسترس از یکی از مدارس شهرستان ورزقان انتخاب و در دو گروه آزمایشی و کنترل (هر گروه ۲۵ نفر) گمارده شدند. برای اندازه گیری مهارت های اجتماعی از پرسشنامه مهارت های اجتماعی ماتسون استفاده شده است. برای تحلیل داده ها از روش تحلیل کوواریانس یک راهه استفاده شده است. تحلیل نتایج نشان می دهد که آموزش ابراز وجود، تأثیر مثبت و معنی دار بر مؤلفه های مهارت های اجتماعی دانش آموزان دارد.

همچنین پاییزی و همکاران (۱۳۸۶) در پژوهشی اثر بخشی ابراز وجود بر شادکامی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دبیرستانی را مورد بررسی قرار دادند و به نتایجی همسو با پژوهش فوق دست یافتند.

⁴ Efficacy

⁵ Albert Bandura

⁶ biologic

⁷ Flexibility in strategy

⁸ Bilgin

⁹ George Herbert Mead

ISC
دارنده مجور
۹۶۱۷-۱۲۸۰۲

در مطالعه کاپرارا^{۱۰} و استکا^{۱۱} (۲۰۰۷) دریافتند که افراد با خودکارآمدی اجتماعی بالاتر سطوح پایین‌تری رفتارهای مشکل آفرین، را تجربه می‌کنند. در همین تحقیق نشان داده شد که خودکارآمدی اجتماعی نسبت به پنج بعد شخصیت پیش‌بینی کننده قوی تر رفتارهای مشکل آفرین می‌باشد.

کافرین^{۱۲} (۲۰۰۷) طی پژوهشی به بررسی ارتباط بین آموزش ابراز هیجانات توسط والدین و ابراز هیجانات مثبت کودکانشان که شامل مدیریت خشم، جرأت‌ورزی و حل تعارض بود پرداخت و همبستگی مثبت آن‌ها را در این پژوهش نشان داد. اسمیت و بتز (۲۰۰۲) همبستگی مثبت و معناداری را بین خودکارآمدی اجتماعی و عزت نفس پیدا کردند در تحقیق ولف^{۱۳} و استیتز^{۱۴} (۱۹۹۹) بین خودکارآمدی عمومی و عزت نفس ارتباط معناداری پیدا کردند، بتز و کلین^{۱۵} (۱۹۹۶) همبستگی ۰/۵۲ را برای مردان و ۰/۴۳ را برای زنان بین خودکارآمدی عمومی و عزت نفس گزارش کردند. هدف

توماکا^{۱۶} و همکاران (۱۹۹۹)، به بررسی پژوهشی تحت عنوان جرأت‌ورزی واکنش‌های تهدید و چالش را به استرس بالقوه در بین زنان پیش‌بینی می‌کند پرداختند. در این تحقیق جرأت‌ورزی به عنوان واسطه‌ی واکنش‌های استرس در بین زنان بررسی شد. محققان بررسی کردند چگونه زنان با جرأت‌ورزی بالا و پایین بصورت شناختی ارزیابی می‌شوند، بصورت عاطفی و فیزیولوژیکی پاسخ می‌دهند و بصورت رفتاری بر استرس ارائه یک سخنرانی فی‌البداهه غلبه می‌کنند. زنان با جرأت‌ورزی بالا استرس سخنرانی را بعنوان چالش ارزیابی کردند، در حالیکه زنان با جرأت‌ورزی پایین آن را بعنوان تهدید ارزیابی کردند. زنان با جرأت‌ورزی بالا همچنین یک الگوی چالش پاسخ خودمختار در طول تکلیف داشتند، در حالیکه زنان با جرأت‌ورزی پایین یک پاسخ تهدید پیش رو داشتند. بطور کلی، زنان با جرأت‌ورزی بالا هیجان منفی و استرس کمتری را تجربه کردند. سارکوا^{۱۷} (۲۰۰۸)، در پژوهشی به بررسی رابطه بین جرأت‌ورزی، سلامت روانی و عزت نفس در نوجوانان پرداخت. جامعه آماری در این پژوهش شامل ۱۰۲۳ دانش‌آموز (۴۸۷ نفر مرد و ۵۳۶ نفر زن) که به صورت تصادفی از ۱۸ مدرسه ابتدایی در کوشیتسه (۲۳۰,۰۰۰ جمعیت)، جمهوری اسلواکی انتخاب شدند. انتخاب نمونه به صورت تصادفی ساده و طبقه‌بندی شده بر اساس سن و جنس و محدوده سنی پاسخ دهندگان از ۱۴ تا ۱۷ سال، با میانگین سن ۱۴,۹ سال و انحراف استاندارد ۰/۵۱ می‌باشد. ابزار این تحقیق شامل پرسشنامه سلامت عمومی^{۱۸} (GHQ) برای اندازه‌گیری سلامت روانی (افسردگی، اضطراب و اختلال عملکرد اجتماعی)، پرسشنامه عزت نفس روزنبرگ^{۱۹} (RSE) برای اندازه‌گیری (عزت نفس مثبت و اعتماد به نفس منفی) و ابراز وجود با استفاده از مقیاس چند بعدی ۴۷ آیتمی اندازه‌گیری شد. پرسشنامه توسط پاسخ‌دهندگان در ۴۵ دقیقه در غیاب معلم، به صورت داوطلبانه و ناشناس در حضور محقق آموزش دیده تکمیل شدند. نرخ پاسخ ۸۲,۶٪ بود. داده‌ها با استفاده از رگرسیون خطی گام به گام و ضریب همبستگی پیرسون مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. یافته‌ها نشان دادند که همبستگی قوی بین افسردگی، اضطراب، اختلال در عملکرد اجتماعی، عزت نفس مثبت و منفی در موقعیت‌های قاطعانه وجود دارد. در شرایط قاطعانه، پاسخ‌دهندگانی که به طور مداوم در این شرایط درگیر می‌شدند اضطراب بیشتری احساس کردند و رابطه مثبت و معنی‌داری بین ابراز وجود با سلامت روانی و اعتماد به نفس وجود داشت.

¹⁰ Caprara

¹¹ Steca

¹² Cofrin

¹³ Wulff

¹⁴ Steitz

¹⁵ Klein

¹⁶ - Tomaka

¹⁷ - Sarkova

² - General Health Questionnaire

³ - Rosenberg Self-esteem Scale

دارنده مجوز
ISC
۹۶۱۷-۱۲۸۰۲

در تحقیق مکفارلن^{۲۰}، بلیسیمو^{۲۱} و نورمن^{۲۲} (۱۹۹۵) بین خودکارآمدی اجتماعی و تاب آوری و سخت رویی ارتباط مثبت و معناداری پیدا شد. رابطه‌ی معنادار اما کوچک هم بین حمایت همسالان و خانواده و خودکارآمدی اجتماعی پیدا شد. علاوه بر این در این تحقیق بین استرس، حمایت خانواده و خودکارآمدی اجتماعی با نشانه‌های افسردگی رابطه معناداری پیدا شد. در مجموع تحقیقات گذشته بر تاثیر خودکارآمدی بر کارکردهای رفتاری، شناختی و هیجانی نوجوانان تأکید دارند (زیمرن و کلیری، ۲۰۰۶).

روش تحقیق

تجزیه و تحلیل اطلاعات با استفاده از نرم افزار SPSS انجام و روش آماری همبستگی پیرسون و رگرسیون می باشد در تعبیر و تفسیر نمرات دانش آموزان و دانشجویان گاه لازم می آید که رابطه بین دو یا چنددسته نمره را تعیین کنیم رابطه بین دو دسته نمره را به وسیله ضریب همبستگی مشخص می نماییم. متداول ترین ضریب همبستگی مورد استفاده ضریب همبستگی گشتاوری پیرسون است. (دکتر سیف، ۱۳۹۵) جامعه پژوهش این تحقیق شامل دختران دبیرستانی مقطع دوم، مشغول به تحصیل در دبیرستان‌ها و هنرستانهای ناحیه آموزش و پرورش شهر اراک بوده است.

برای نمونه گیری به دلیل وسعت جامعه و برای صرفه جویی در وقت و هزینه، از روش نمونه گیری خوشه ای استفاده شده است، بدین ترتیب که ابتدا فهرستی از تمامی دبیرستانها و هنرستانهای دخترانه ناحیه یک اراک تهیه و سپس به صورت تصادفی ۶ دبیرستان و هنرستان جهت توزیع پرسشنامه انتخاب گردید.

در تمامی کلاسهای آخرین مقطع تحصیلی این دبیرستانها و هنرستانها پرسشنامه های مورد نظر توزیع و جمعا تعداد ۳۸۵ عدد پرسشنامه در بین دانش آموزان توزیع و جمع آوری شد. که پس از نمره گذاری و بررسی پرسشنامه ها، تعداد ۲۷۵ عدد پرسشنامه معتبر و قابلیت استفاده در تحقیق را داشت.

ابزار این پژوهش، پرسشنامه خود کارآمدی اجتماعی نوجوان در سال ۱۹۸۹ توسط کنلی^{۲۳} به منظور سنجش میزان خودکارآمدی نوجوانان ساخته شد این پرسشنامه دارای ۲۵ گویه است که زیر مقیاس هایی همچون قاطعیت اجتماعی، عملکرد در موقعیت های اجتماعی، شرکت در گروه های اجتماعی، جنبه های دوستی و صمیمیت و کمک کردن یا کمک گرفتن را می سنجد، شیوه نمره گذاری این پرسشنامه بر اساس طیف ۷ درجه ای لیکرت به شکل غیر ممکن ۱ امتیاز، بسیار سخت ۲ امتیاز، سخت ۳ امتیاز، کمی سخت ۴ امتیاز، ساده ۵ امتیاز، بسیار ساده ۶ امتیاز، بیش از حد ساده ۷ امتیاز. برای بدست آوردن امتیاز هر بعد، مجموع امتیازات مربوط به تک تک سوالات آن را با هم جمع میکنیم. برای بدست آوردن امتیاز کلی پرسشنامه، کل سوالات پرسشنامه را با هم جمع میکنیم. این امتیازات دامنه ای از ۲۵ تا ۱۷۵ خواهد داشت، بدیهی است که هر چه این امتیاز بالاتر باشد نشان دهنده میزان خودکارآمدی بیشتر فرد پاسخ دهنده خواهد بود و برعکس. مولفه ها و سوالات مربوط به هر مولفه:

قاطعیت اجتماعی ۲، ۱۰، ۱۲، ۱۶، ۱۷ عملکرد در موقعیت های اجتماعی ۶، ۷، ۸، ۱۵، ۲۳ شرکت در گروه های اجتماعی ۳، ۹، ۱۱، ۱۳، ۱۹ جنبه های دوستی و صمیمیت ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۵، ۴، ۱۴ کمک کردن یا کمک گرفتن ۵، ۱۸، ۲۴.

رضائی و همکاران (۱۳۹۳) در پژوهشی ضمن سنجش روایی صوری و محتوایی این ابزار، پایایی پرسشنامه خودکارآمدی نوجوانان را با استفاده از روش آلفای کرونباخ^{۲۴} محاسبه کردند که مقدار آن برابر با ۸۲ بوده است. همچنین سجادیپور و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهشی ضریب آلفای کرونباخ را برای این آزمون ۰/۹۲ و ضریب پایایی حاصل از روش باز آزمایی برای پسران را ۰/۸۲ و برای دختران ۰/۸۶ گزارش کرده اند.

²⁰ Mc Farlane

²¹ Bellissimo

²² Norman

²³ Connolly

²⁴ Cronbach's alpha

ISC
دارنده مجوز
۹۶۱۷-۱۲۸۰۲

پرسشنامه ابراز وجود - گمبریل و ریچی²⁵ (۱۹۷۵) دارای چهار سؤال است. هر سؤال بیان کننده یک موقعیت است که آزمودنی بایستی درجه نگرانی و احتمال پاسخ خود را در قبال هر سؤال مشخص سازد هر سؤال دارای ۵ گزینه می باشد که به ترتیب بصورت خیلی زیاد ۵، زیاد ۴، متوسط ۳، کم ۲، خیلی کم ۱، نمره گذاری می شود. امتیازات خود را از ۴۰ عبارت فوق با یکدیگر جمع نمایید

گمبریل و ریچی معتقدند از نظر میزان اعتبار، همبستگی زیادی بین ماده های این آزمون با یکدیگر وجود دارد. اعتبار عاملی ماده های مختلف آزمون اصلی به وسیله آن ها بین ۰/۳۹ تا ۰/۷۰ و ضریب پایایی این آزمون ۰/۸۱ گزارش شده است. روایی این آزمون را متخصصان دانشگاه علوم تربیتی و روان شناسی علامه طباطبایی و دانشگاه اصفهان در سال ۷۴-۷۵ بررسی و روایی محتوای آن را تأیید کردند. (صادق زاده و همکاران ۱۳۹۰،

برای بررسی روایی و اعتبار پرسشنامه ابراز وجود نیز پژوهش هایی صورت گرفته بعنوان مثال، در پژوهش انجام شده توسط پیری (۱۳۸۳) روایی سازه پرسشنامه با تحلیل عاملی²⁶ به روش سلسله مراتبی دو عاملی به دست آمد که روی هم ۴۸ درصد واریانس ابراز وجود را تبیین میکند بر هر دو عامل نامهای مناسب انتخاب شد عامل نخست بر مبنای دیدگاه یانگ و جاکوبسکی²⁷ (۱۹۷۸) با ابراز وجود بنیادی همخوان است که در برگیرنده عمل ساده ابراز و پا فشاری بر حقوق، باورها و احساسات است، عامل دوم بر پایه دیدگاه کلی و همکاران (۱۹۷۸) ابراز وجود مقابله ای نامیده میشود، بعد مقابله ای داشته و در کنش با دیگران و در کنش های بین فردی مطرح میشود در پژوهش پیری (۱۳۸۳) پایایی پرسشنامه با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۵ برآورد شده است و در پژوهش پاییزی (۱۳۸۱) به نقل از پیری (بر روی دختران کلاس دوم دبیرستان ۹۲/ گزارش گردیده است (شهیدی و صریحی، ۱۳۸۷)

در هنگام تکمیل پرسشنامه ها توسط آزمودنیها جهت ایجاد اطمینان خاطر دانش آموزان از محرمانه ماندن اطلاعات ارائه شده درج نام غیر ضروری اعلام و تنها درج سن از آنها خواسته شد با این حال در پرسشنامه های نمره گذاری شده معتبر، تعدادی از دانش آموزان از درج سن نیز خود داری کرده بودند که با توجه به شرایط مدارس تحت نظر آموزش و پرورش و شرط سنی مشخص برای حضور در این آموزشگاهها میتوان اطمینان خاطر حاصل نمود که دانش آموزان یاد شده نیز در همین بازه قرار میگیرند

یافته ها

جدول ۱ تفکیک آزمودنیها بر اساس سن

بدون درج سن	۱۶ ساله	۱۷ ساله	۱۸ ساله	۱۹ ساله	۲۱ ساله	سن
۵۰	۲۲	۹۸	۹۹	۴	۲	تعداد

جدول ۲ تفکیک آزمودنیها بر اساس درصد تفکیک سن

بدون درج سن	۱۶ ساله	۱۷ ساله	۱۸ ساله	۱۹ ساله	۲۱ ساله	سن
٪۱۸/۱۸	٪۸/۳۰	٪۳۵/۶۳	٪۳۶	٪۱/۴۵	٪/۷۲	درصد توزیع سن

²⁵ gmbryl and ritchie

²⁶ Factor Analysis

²⁷ Jakvbsky

ISC
دارنده مجوز
۹۶۱۷-۱۲۸۰۲

جدول ۳ میانگین و انحراف استاندارد مقیاس ها

تعداد نمونه	میانگین	انحراف استاندارد	مقیاس های اصلی و خرده مقیاس کنترل عواطف
۲۷۵	۱۳۱/۱۴	۱۷/۰۹	ابراز وجود
۲۷۵	۲۵/۳۸	۵/۵۹	قاطعیت اجتماعی
۲۷۵	۲۰/۰۰	۴/۴۷	عملکرد در موقعیت های اجتماعی
۲۷۵	۲۰/۸۰	۵/۴۱	شرکت در گروه های اجتماعی
۲۷۵	۲۸/۹۴	۷/۵۰	جنبه های دوستی و صمیمیت
۲۷۵	۱۳/۶۵	۳/۳۲	کمک کردن یا کمک گرفتن

جدول ۴ نتایج ضریب همبستگی پیرسون و ضریب معنا داری بین مقیاس های مختلف پژوهش

مقیاسها		ابراز وجود	قاطعیت اجتماعی	عملکرد در موقعیت های اجتماعی	شرکت در گروه های اجتماعی	جنبه های دوستی و صمیمیت	کمک کردن یا کمک گرفتن
ابراز وجود	ضریب همبستگی	1	/409**	/303**	/365**	/405**	/215**
	sig		/000	/000	/000	/000	/000
قاطعیت اجتماعی	ضریب همبستگی	/409**	1	/346**	/341**	/335**	/276**
	sig	/000		/000	/000	/000	/000
عملکرد در موقعیت های اجتماعی	ضریب همبستگی	/303**	/346**	1	/435**	/413**	/324**
	sig	/000	/000		/000	/000	/000
شرکت در گروه های اجتماعی	ضریب همبستگی	/365**	/341**	/435**	1	/507**	/267**
	sig	/000	/000	/000		/000	/000
جنبه های دوستی و صمیمیت	ضریب همبستگی	/405**	/335**	/413**	/507**	1	/131*
	sig	/000	/000	/000	/000		/000

ISC
دارنده مجوز
۹۶۱۷-۱۲۸۰۲

کمک کردن یا کمک گرفتن	ضریب همبستگی	/215**	/276**	/324**	/267**	/131*	1
	sig	/000	/000	/000	/000	/000	

**p<0/01 (دو دامنه)

*p<0/05 (دو دامنه)

بین ابراز وجود و قاطعیت اجتماعی ضریب همبستگی ۴۰۹/ به دست آمد که با توجه به sig /۰۰۰ همبستگی معنا دار و نسبتا خوبی بین این دو مولفه وجود دارد.

بین ابراز وجود و عملکرد در موقعیت های اجتماعی ضریب همبستگی ۳۰۳/ به دست آمد که با توجه به sig /۰۰۰ همبستگی معنا دار و نسبتا متوسطی بین این دو مولفه وجود دارد.

بین ابراز وجود و شرکت در گروه های اجتماعی ضریب همبستگی ۳۶۵/ به دست آمد که با توجه به sig /۰۰۰ همبستگی معنا دار و نسبتا متوسطی بین این دو مولفه وجود دارد.

بین ابراز وجود و جنبه های دوستی و صمیمیت ضریب همبستگی ۴۰۵/ به دست آمد که با توجه به sig /۰۰۰ همبستگی معنا دار و نسبتا خوبی بین این دو مولفه وجود دارد.

بین ابراز وجود و کمک کردن و کمک گرفتن ضریب همبستگی ۲۱۵/ به دست آمد که با توجه به sig /۰۰۰ همبستگی معنا دار و نسبتا ضعیفی بین این دو مولفه وجود دارد.

جدول ۵ مدل رگرسیون پیش بینی ابراز وجود بر اساس پنج مولفه خودکارآمدی اجتماعی (بخش اول)

مدل	R	R ²	F	Fمعنی داری
1	/۵۲۰	/۲۷۱	۱۹/۹۸	/۰۰۰

جدول ۶ مدل رگرسیون پیش بینی ابراز وجود بر اساس پنج مولفه خودکارآمدی اجتماعی (بخش دوم)

متغیر	B	BETA	T	Tمعنی داری
قاطعیت اجتماعی	/۷۸۱	/۲۵۶	۴/۳۷۵	/۰۰۰
عملکرد در موقعیت های اجتماعی	/۱۶۸	/۰۴۴	/۷۰۴	/۴۸۲
شرکت در گروه های اجتماعی	/۳۹۴	/۱۲۵	۱/۹۴	/۰۵۳
جنبه های دوستی و صمیمیت	/۵۲۲	/۲۲۹	۳/۶۱۷	/۰۰۰
کمک کردن یا کمک گرفتن	/۳۴۶	/۰۶۷	۱/۱۹۰	/۲۳۵

دارنده مجوز
ISC
۹۶۱۷-۱۲۸۰۲

بر اساس این مدل R (ضریب همبستگی چندگانه) را نشان میدهد، که معرف میزان همبستگی چندگانه بین متغیرهای مستقل و وابسته می باشد و از ۰ تا ۱ نوسان دارد که هرچه این مقدار به یک نزدیک تر باشد نشان دهنده همبستگی بیشتری بین متغیرهای مدل تحقیق می باشد در اینجا مقدار مورد نظر ۵۲۰/ می باشد که نشان دهنده همبستگی متوسط و نسبتاً خوبی می باشد.

R^2 (ضریب تعیین) میزان تبیین واریانس و تغییرات متغیر وابسته توسط مجموعه متغیرهای منقل را نشان میدهد مقدار این ضریب نیز از ۰ تا ۱ نوسان دارد که هرچه این میزان به یک نزدیک تر باشد نشان دهنده این است که متغیرهای مستقل توانسته اند مقدار بیشتری از واریانس متغیر وابسته را تبیین کنند مقدار ضریب تعیین در این مدل ۲۷۱/ به دست آمده.

مقدار F نشان دهنده آن است که آیا مدل رگرسیونی ما مدل مناسبی می باشد یا خیر؟ یا به عبارتی دیگر متغیرهای مستقل به خوبی قادر هستند تغییرات متغیر وابسته را توضیح بدهند یا خیر؟ که در این مدل میزان F برابر ۱۹/۹۸ به دست آمده که در سطح خطای کوچک تر ۰۰۱/ معنادار می باشد.

ضرایب تاثیر رگرسیونی دو دسته اند: ضرائب تاثیر استاندارد نشده (B) و ضرائب تاثیر استاندارد شده (BETA) البته چون معمولاً متغیرهای مدل از واحد های متفاوتی تشکیل شده اند بهتر است از ضریب تاثیر استاندارد شده استفاده گردد.

ضریب رگرسیون استاندارد شده به ما کمک میکند تا سهم نسبی هر متغیر مستقل در تبیین متغیر وابسته را پیش بینی کنیم باید توجه داشت که ضریب استاندارد شده رگرسیونی بر اساس مقادیر انحراف استاندارد سنجیده میشوند، در اینجا از میان مولفه های خود کار آمدی اجتماعی بالاترین ضریب BETA مربوط به قاطعیت اجتماعی است که برابر با ۲۵۶/ می باشد که به این معنی است که تغییر یک انحراف استاندارد در متغیر قاطعیت اجتماعی موجب ۲۵۶/ تغییر در متغیر ابراز وجود میگردد.

در رتبه بعدی نیز جنبه های دوستی و صمیمیت با ضریب بتای ۲۲۹/ وجود دارد که به این معنی است که تغییر یک انحراف استاندارد در متغیر جنبه های دوستی و صمیمیت موجب ۲۲۹/ تغییر در متغیر ابراز وجود میگردد. شرکت در گروه های اجتماعی، کمک کردن یا کمک گرفتن و عملکرد در موقعیت های اجتماعی در رتبه های بعدی قرار میگیرند.

آماره T اهمیت نسبی هر متغیر مستقل در مدل را نشان میدهد برای پی بردن به تاثیر متغیر مربوطه باید با توجه به سطح خطا و مقدار قدر مطلق T در این زمینه نظر دهیم.

مقدار T در این مدل برای قاطعیت اجتماعی برابر با ۴/۳۷ می باشد که با توجه به سطح خطای کوچکتر از ۰۰۱/ نشان از تاثیر معنا دار این متغیر بر متغیر وابسته است و از لحاظ اهمیت تاثیر، در بالاترین مرتبه در بین مولفه ها قرار دارد و بعد از این مولفه نیز، جنبه های دوستی و صمیمیت با مقدار ۳/۶۱ در رتبه بعدی قرار میگیرد.

بحث و نتیجه گیری

در پژوهش فوق در جامعه آماری دختران دبیرستانی نوجوان و با توجه به ۲ پرسشنامه توزیع شده با استفاده از رگرسیون چند متغیره نسبت به بررسی رابطه بین ۵ مولفه خود کار آمدی اجتماعی و ابراز وجود پرداخته که نتایج پژوهش فوق حاکی از آن است که مدل فوق پیش بین نسبتاً مناسبی برای ابراز وجود میباشد و بین ابراز وجود (جرات ورزی) و تمامی مولفه های خود کار آمدی اجتماعی یعنی قاطعیت اجتماعی، عملکرد در موقعیت های اجتماعی، شرکت در گروه های اجتماعی، جنبه های دوستی و صمیمیت و کمک کردن یا کمک گرفتن همبستگی معنا داری وجود دارد، و این با پژوهش رشید زاده و همکاران (۱۳۹۰) عنوان شده در پیشینه داخلی همسو می باشد. همچنین پاییزی و همکاران (۱۳۸۶) در پژوهشی اثر بخشی ابراز وجود بر شادکامی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دبیرستانی را مورد بررسی قرار دادند و به نتایجی همسو با پژوهش فوق دست یافتند. همچنین کافرین^{۲۸} (۲۰۰۷) طی پژوهشی به بررسی ارتباط بین آموزش ابراز هیجانات توسط والدین و ابراز هیجانات مثبت کودکانشان که شامل مدیریت خشم، جرأت ورزی و حل تعارض بود پرداخت و همبستگی مثبت آن ها را در این پژوهش نشان داد. پیشنهاد می شود اجرای این تحقیق در سایر جوامع و مقایسه نتایج حاصل با یکدیگر انجام گیرد و همچنین اجرای این تحقیق با دامنه سنی گسترده تر به منظور مطالعه تاثیر متغیرهای دیگر برای استفاده در بهزیستی روانشناختی انجام گیرد و یا با برگزاری کارگاههای آموزشی در

دارنده مجور
ISC
۹۶۱۷-۱۲۸۰۲

راستای افزایش ابراز وجود در نوجوان بتوان این پژوهش را بصورت آزمایشی نیز انجام داد در آخر با توجه به رابطه معنا دار ابراز وجود و مولفه های خود کار آمدی اجتماعی، میتوان با روشهای نوین تقویت مولفه های خود کار آمدی اجتماعی توان ابراز وجود را در آنها ارتقا بخشید.

منابع

ابراهیمی قوام، صغری. ابوترابی کاشانی، پریرسا. رضاپور میر صالح، یاسر. تاثیر آموزش مهارت های ابراز در افزایش جرات ورزی و عزت نفس دانش آموزان کم جرات دختر پایه سوم تا پنجم ابتدایی شهر تهران، دو فصلنامه علمی- پژوهشی، دانشگاه شاهد، سال نوزدهم، دوره جدید، شماره ۷، پاییز و زمستان ۱۳۹۱

بیابانگرد، اسماعیل، روانشناسی نوجوانان، ۱۳۹۰، نشر دفتر نشر فرهنگ اسلامی

پاجارس، فرانک و شانگ، دال، تحول خودکارآمدی تحصیلی. ترجمه مسعود کبیری، مشاور مدرسه. شماره ۳. بهار (۱۳۸۵). ص ۵۸ تا ۶۱. پاییزی، مریم، شهر آرای، مهرناز، ولی الله، فرزاد، صفایی، پریش، بررسی اثربخشی آموزش ابراز وجود بر شادکامی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دختر پایه دوم رشته علوم تجربی دبیرستانهای تهران، مطالعات روانشناختی دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دوره ۳ شماره ۴، زمستان ۱۳۸۶

رشیدزاده، عبدالله؛ فتحی آذر، اسکندر و تورج، هاشمی. بررسی تأثیر آموزش ابراز وجود بر مؤلفه های مهارت های اجتماعی دانش آموزان دختر مقطع پیش دانشگاهی. *مجله مطالعات روانشناسی تربیتی*، (۱۳۹۰)، ۸(۱۳)، ص ۷۲-

رضائی، لیلا، مصطفایی، علی، خانجانی، زینب، بررسی مقایسه ای تحول اخلاقی، نوع دوستی و خودکارآمدی اجتماعی در دانش آموزان تیزهوش و عادی دبیرستان های شهر ارومیه در سال تحصیلی ۹۰-۹۱. *مجله آموزش و ارزشیابی*، ۱۳۹۳، ۷(۲۵)، صص ۲۹-۴۱.

سجادپور، سید حامد، مهربانی، حسینعلی، حسینعلی زاده، محمد، عبدالمحمدی کریم، بررسی رابطه بین مولفه های خودکارآمدی اجتماعی نوجوانان با گرایش به رفتارهای پرخطر، فصل نامه دانش انتظامی خراسان شمالی، ص ۶۳-۷۳، ۱۳۹۲.

سیف، علی اکبر، ۱۳۹۵، اندازه گیری، سنجش و ارزشیابی آموزشی، نشر دوران

شهیدی، شهریار، صریحی، نفیسه، رابطه روشهای فرزند پروری با توانایی ابراز وجود و بررسی تاثیر برنامه آموزشی ابراز وجود در دانش آموزان روانشناسی معاصر، دوره سوم، شماره ۱، ۱۳۸۷.

صادق زاده، زهره؛ نوبی نژاد، شکوه؛ زارع، مهدی، اثربخشی سایکودرام (روان نمایشگری) بر افزایش شادکامی و ابراز وجود دانش آموزان دختر، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی ۱۳۹۰

عموزاده، مهدی، یافته های نو در روانشناسی، سال هفتم، شماره ۲۴، پاییز، ۱۳۹۱

کاسبان، زهرا؛ حاجیان مطلق، زهرا و فلاح، مهدی، جرأت مندی و ابراز وجود. *فصل نامه بهروز*، ۱۳۸۷، شماره پیاپی ۷۶، سال ۱۹، ص ۱۸-۱۲. لطف آبادی، حسین، روانشناسی رشد ۲، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)، مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی -

1394

مجبی، سیامک؛ مطلبی، محمد؛ مشکي، مهدی و شاه سیاه، مرضیه (۱۳۸۸). بررسی تأثیر آموزش جرأت مندی بر اساس مدل پرسید بر میزان قاطعیت نوجوانان دبیرستانی شهر گناباد. *مجله تخصصی پژوهش و سلامت*، (۱)، ص ۴۵-۵۳.

مهربانی زاده هنرمند، مهناز، تقوی، سیده فرخنده، عطاری، یوسف علی، تأثیر آموزش جرأت ورزی بر مهارت های اجتماعی، اضطراب اجتماعی و عملکرد تحصیلی دانش آموزان دختر. *مجله علوم رفتاری*، ۳(۱)۱۳۸۸، ص ۶۴-۵۹.

Bandura, A. (1977). *Social learning theory*, New York: General Learning Press.

Bandura, A. (2000). *Self-efficacy*, In A.C.E. Kazdin (Ed.), *Encyclopedia of psychology Vol 7* New York: Oxford University Press, pp. 212-213.

- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: the exercise of control*, New York: Freeman.
- Betz, N. E., & Klein, K. L. (1996). Relationships among measures of career self-efficacy, generalized self-efficacy, and global self-esteem. *Journal of Career Assessment*, 4, 285-298.
- Bilgin, M. (2011). Relation among proposed predictors and outcomes of social self efficacy Turkish late adolescents. *Eğitim Fakültesi Dergisi*: 40, 01-18.
- Caprara, G. & Steca, P. (2007). Prosocial agency: the contribution of values and self-efficacy beliefs to prosocial behavior across ages. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 26(2): 218-239.
- Cofrin.(2007). *Study examined the relationship between positive emotions expressed by parents and children learn to express emotions*. *Career Development Quarterly*, 15(4): 47-63.
- McFarlane, A. H., Bellissimo, A., & Norman, G. R. (1995). The role of family and peers in social self-efficacy: Links to depression in adolescence. *American Journal of Orthopsychiatry*, 65, 402-410.
- Tomaka, J., Palacios, R., Schneider, Kimberly, T., Colotla, M., Concha, J. B. & Herrald, m. (1999). Assertiveness predicts Threat and challenge Reactions to potential stress among women. *Journal of personality and social psychology*, 76(6), 1008-1021.
- Sarkova, M. (2010). *Psychological well-being and self-esteem in Slovak adolescents*. Thesis of master of science.
- Smith, H. M., & Betz, N. E. (2002). An examination of efficacy and esteem pathways to depression in young adulthood. *Journal of Counseling Psychology*, 49, 438- 448.
- Wulff, M. B., & Steitz, J. A. (1999). A path model of the relationship between career indecision, androgyny, self-efficacy, and self-esteem. *Perceptual and Motor Skills*, 88, 935-940.
- Zimmerman, B.J., & Cleary, T.J. (2006). Adolescents' development of personal agency: The role of self-efficacy beliefs and self-regulatory skill. In F. Pajares & T. Urdan (Eds.), *Self efficacy beliefs of adolescents* (pp. 45-69). Greenwich, CT: Information Age.